

ЛЬВІВСЬКИЙ ВІДДІЛ ІНСТИТУТУ АРХЕОЛОГІЇ АН УРСР В 1944 р.

Оглядаючи досягнення західноукраїнської археологічної науки в 1944 р., доводиться поділити цей рік на дві нерівні частини. Перша частина року, до кінця липня, — період німецько-фашистської неволі, коли окремі львівські археологи могли працювати тільки потай у приватних кабінетах. Друга частина, з серпня цього року, — час визволення і разом з тим відродження наукових можливостей в радянській дійсності.

З визволенням Львова героїчною Червоною Армією почався у Львові гарячий організаційний період, що його завданням було якмога швидше ліквідувати злочини німецьких окупантів і налагодити наукове життя культурно-наукового центру західної України. У цю велику відбудовну роботу включаються також і львівські археологи. М. Смішко бере активну участь у відновленні роботи львівської філії Академії наук, К. Маєвський допомагає організувати археологічний відділ Львівського історичного музею. Як консультанти вони допомагають відбудувати експозицію археологічного відділу музею, що після відходу німців зовсім не існувала, і разом з третім працівником Львівського відділу Інституту І. Д. Старчуком беруть участь у відновленні праці історичного факультету Львівського державного університету ім. І. Франка, в якому організують кафедри археології та історії стародавнього світу.

З половини серпня 1944 р. починається нормальна праця в Львівському відділі Інституту археології АН УРСР. В його складі 4 наукові співробітники та технічно-допоміжний персонал. За цей, відносно короткий, час наукові робітники виконали значну роботу. Перше всього, розробляється основна індивідуальна тематика.

К. К. Маєвський закінчує працю: „Глиняна пластика трипільської культури в західних областях УРСР“. Аналізуючи приступні йому речові матеріали з львівських музеїв та літератури, він подає загальну характеристику пластики трипільської культури на цій території, а далі вивчає окремі керамічні верстати в Кошилівцях, що з них вийшли глиняні статуетки. Порівняння цього матеріалу з пластикою східних областей України і Румунії, а далі з пластикою егейського басейну і Передньої Азії в III і II тисячоріччях до нашої ери, дозволяє авторові ствердити, що трипільська пластика розвивається самостійно. Спочатку вона виявляє себе в примітивно схематичному стилі, і лише згодом, під впливом південного Сходу, переходить на стиль натуралістичний, що перейшов на території України процес схематизації. В пізніших фазах розвитку з'являється натуралістично-схематизована пластика, типова для Кошилівця. Крім цього, автор приходить до висновку, що деякі мотиви трипільської фігурної (людської) пластики (жіноча постать з дитиною, си-

дяча жіноча постать) пройшли в трипільське середовище з Передньої Азії в III тисячоріччі до нашої ери. Це період торговельних зв'язків між Месопотамією і південно-східною Європою через Троаду — шляхом імпорту міді.

І. Д. Старчук закінчує першу частину праці „Мистецькі пам'ятки феодального Галича“, в якій розглядає керамічні декоративні плитки — невеликі квадрати 16×16 см, із штампованою декорацією грифів, фантастичних птахів і рослин. Автор студіює генезис і розвиток тих декоративних мотивів і прагне довести походження їх з Ірану. Найбільше таких мотивів в сасанідському декоративному мистецтві. Там треба шукати джерела, звідки перейшли вони у феодальну добу на близький Схід та в Європу. На сході Європи найкраще збереглися ірансько-перські мотиви в трохи переробленому вигляді на володимирсько-суздальських церквах XII—XIII сторіч. Про існування подібних декоративних мотивів в Галичі і Холмі знаємо досі тільки із скупих письмових джерел. Плитки з Галича, що походять, мабуть з придворної княжої церкви Спаса, пов'язуються без сумніву з декораціями церкви Дмитрія у Володимирі на Клязьмі. Автор ставить своїм завданням довести це в своїй праці і пробує висвітлити питання, звідки вони виходили: чи з Володимира чи з Галича. Далі він прагне вказати місце княжого двору та придворної церкви Спаса в Крилосі.

Проблему зв'язків доби полів поховань перших сторіч нашої ери з ранньофеодальним періодом на території західних областей УРСР порушує в своїй тематиці М. Ю. Смішко. Його праця „Пізня доба полів поховань в західних областях УРСР та питання ранньослов'янської культури“ має завданням систематизувати і проаналізувати досить фрагментарний матеріал і, спираючись на висновки, виявити спільні елементи в культурі населення обох згаданих періодів. Провідна думка цієї праці: довести, що слов'янські племена — давні автохтони теперішніх західних земель України, всупереч тенденційним гіпотезам німецьких археологів про суцільне германське заселення тих земель в перші сторіччя нашої ери. Докладний типологічний аналіз речового матеріалу створить наукову підставу для твердого хронологічного визначення великої кількості пам'яток, не визначених до цього часу. Мета праці: заповнити прогалину, яка існувала в археологічних дослідках щодо населення V—IX ст. н. е., і на цій основі дати змогу побудувати докладну хронологію археологічних пам'яток ранньофеодального періоду.

Такі є головні наслідки наукової праці окремих співробітників львівського відділу за порівняльно короткий час діяльності з серпня по грудень 1944 р. В плануванні тематики 1945 р. за окремими науковими працівниками лишаються ті ділянки, в яких вони виявили себе добрими знавцями. Продовжуватиметься праця над мистецькими пам'ятками феодального Галича (І. Д. Старчук) та в питаннях слов'янської культури ранньофеодального періоду (М. Ю. Смішко). Крім того, М. Ю. Смішко розпочне типологічно-хронологічну працю „Фібули перших сторіч нашої ери на території України“. Намічена праця матиме основне науководослідне значення для розробки хронології пам'яток перших сторіч нашої ери.

Для налагодження правильної наукової праці львівський відділ віддає тепер особливу увагу поширенню бібліотечних фондів і перевірці на-

явних музейних фондів, які лишилися у Львові після німецької окупації, та доповненню їх новими матеріалами. В тісному зв'язку з утворенням музейної бази сплановано польові археологічні експедиції на 1945 р. Проектується дослідження стоянок неолітичної доби, польова розвідка на території античних колоній північно-західного Причорномор'я та на стоянках доби полів поховань.

В цих кількох рядках окреслено науково-дослідну й організаційну роботу Львівського відділу Інституту археології АН УРСР в 1944 р. Досить значну роботу виконано тільки дякуючи тим сприятливим умовам, що їх створили для наукової праці партійні і радянські організації в тяжкий час Вітчизняної війни. Бажання всього колективу нашого Відділу — виправдати довір'я і піклування партії та уряду і напружено працювати над створенням нових наукових цінностей у ділянці археологічної науки.

М. Смішко